

Sygn. akt II CSK 564/09

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 maja 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa Kazimierza W.

przeciwko Zakładowi Produkcji Opakowań "K. – P."

Spółce Akcyjnej w N.

o stwierdzenie nieważności ewentualnie uchylenie uchwał,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 21 maja 2010 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 4 czerwca 2009 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanej na rzecz
powoda 180 (sto osiemdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powód Kazimierz W. w pozwie skierowanym przeciwko „K. P.” Spółce Akcyjnej w N. domagał się stwierdzenia nieważności zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy, które odbyło się dnia 30 kwietnia 2008 r. oraz stwierdzenia nieważności (ewentualnie uchylenia) podjętych na tym zgromadzeniu uchwał nr 12/2008, nr 13/2008 i uchwały o wyborze członków rady nadzorczej.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 23 grudnia 2008 r. uchylił uchwałę nr 13/2008, w pozostałym zakresie oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu, przyjmując za podstawę tego rozstrzygnięcia następujące ustalenia i wnioski.

Powód jest akcjonariuszem mniejszościowym pozwanej spółki; należy do niego 2.544 akcji, co stanowi 28,27% kapitału akcyjnego. Członkowie zarządu J. S., K. B. i K. N. posiadają łącznie 4.705 akcji (52,28% kapitału akcyjnego), a 19,46 % kapitału należy do pozostałych 63 akcjonariuszy. Do 36 akcjonariuszy zatrudnionych w pozwanej spółce należy 63,93 % kapitału zakładowego, zaś do 31 akcjonariuszy nie będących jej pracownikami – 36,07 % kapitału. Zgodnie ze statutem pozwanej, kapitał zapasowy spółki tworzony jest z zysku do podziału, przy czym odpis na ten kapitał nie może być mniejszy niż 8 % zysku a wartość tego kapitału nie może przekroczyć poziomu 1/3 kapitału zakładowego (stan taki został osiągnięty już w 1993 r.).

Pozwana spółka od początku swojego istnienia, tj. od 1991 r. osiągała zyski z prowadzonej działalności gospodarczej. Cały zysk netto za 1994, 1999, 2005 i 2006 r. przeznaczono na zwiększenie kapitału zapasowego. Za 2005 r. była to suma 3.766.665,05 zł, a za 2006 r. - 3.840.153,06 zł. W 2004 r. zysk spółki wynosił 3.343.151,07 zł, z czego 10% przeznaczono na wypłatę dywidendy, a pozostałą część (3.043.151,07 zł) na kapitał zapasowy. Na koniec 2007 r. pozwana miała bardzo dobre wyniki finansowe, osiągając najmniejsze od siedmiu lat obciążenia majątku zobowiązaniami.

Uchwały, których stwierdzenia nieważności (ewentualnie uchylenia) domagał się powód, podjęte zostały na zwyczajnym walnym zgromadzeniu akcjonariuszy pozwanej spółki w dniu 30 kwietnia 2008 r. Uchwałą nr 12/2008 utworzono kapitał rezerwowy przeznaczony na finansowanie bieżącej działalności spółki, zasilany w całości lub w części jej zyskiem netto. Uchwałą nr 13/2008 zatwierdzono podział

zysku netto za 2007 r. w wysokości 3.963.133,93 zł w ten sposób, że zysk ten przeznaczono w całości na kapitał rezerwowy. Kolejną uchwałą dokonano wyboru członków rady nadzorczej. Wymienione uchwały podjęte zostały zgodnie z porządkiem obrad zgromadzenia, na którym kapitał akcyjny był reprezentowany w 91,70 %. Do każdej z uchwał powód zgłosił sprzeciw.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy wskazał, że nie ma podstaw do kwestionowania ważności walnego zgromadzenia akcjonariuszy ze względu na podjęcie uchwały o wyborze przewodniczącego z naruszeniem – jak twierdził powód – art. 420 § 2 w związku z art. 409 k.s.h. Powód nie zgłosił sprzeciwu wobec tej uchwały ani też nie domagał się stwierdzenia jej nieważności. Wniosek powoda o przeprowadzenie wyboru członków rady nadzorczej w drodze głosowania oddzielnymi grupami złożony został zbyt późno, co uniemożliwiło jego umieszczenie w porządku obrad walnego zgromadzenia w dniu 30 kwietnia 2008 r. Wniosek ten nie dotyczył kwestii porządkowej (art. 404 k.s.h.), dlatego też żądanie stwierdzenia nieważności uchwały o wyborze członków rady nadzorczej nie mogło być uwzględnione.

Sąd Okręgowy za bezzasadne uznał również żądanie stwierdzenia nieważności uchwał nr 12/2008 i nr 13/2008 wskazując, że – wbrew odmiennemu zapatrywaniu powoda – nie naruszają one zasady równouprawnienia akcjonariuszy (art. 20 k.s.h.). Nie podzielił również stanowiska powoda, że pierwsza z tych uchwał, przewidująca utworzenie kapitału rezerwowego, zwiększającego majątek spółki, jej wiarygodność oraz wartość akcji posiadanych przez akcjonariuszy, powinna być uznana za sprzeczną ze statutem bądź dobrymi obyczajami i mającą na celu pokrzywdzenie akcjonariusza (art. 422 § 1 k.s.h.).

Usprawiedliwione natomiast w – w ocenie Sądu Okręgowego – okazało się żądanie uchylenia uchwały nr 13/2008. Uchwała ta jest spreczna z dobrymi obyczajami i krzywdzi akcjonariuszy mniejszościowych. Jest ona wyrazem polityki gospodarczej, w wyniku której profity z dobrej sytuacji ekonomicznej spółki trafiają trzeci rok z rzędu jedynie do akcjonariuszy większościowych, będących jej pracownikami oraz członkami zarządu. Znamienny jest przy tym ukształtowany od 1 lipca 2006 r. sposób wynagradzania członków zarządu, którzy poza wynagrodzeniem miesięcznym otrzymują także wynagrodzenie za pełnioną funkcję,

zależne od wysokości zysku netto oraz amortyzacji w danym okresie, zwiększanej w pozwanej spółce. Z tego też względu uchwała nr 13/2008 pozornie w jednakowej mierze dotyka wszystkich akcjonariuszy, w istocie zaś krzywdzi akcjonariuszy mniejszościowych.

Sąd Apelacyjny wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego, dzieląc w całej rozciągłości przyjęte za podstawę zaskarżonego orzeczenia ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną. Sąd Apelacyjny podkreślił, że członkowie zarządu pozwanej spółki otrzymywali wypłatę z zysku netto osiągniętego w danym okresie rozliczeniowym niezależnie od tego, czy zysk ten przeznaczony zostanie przez akcjonariuszy do wypłaty. Powiązanie wynagrodzenia członków zarządu z wielkością amortyzacji w spółce prowadzi do wzrostu tych wynagrodzeń. Akcjonariusze większościowi otrzymujący wynagrodzenie zależne od wyników spółki są zainteresowani zwiększaniem nakładów inwestycyjnych oraz podstawy do naliczania amortyzacji. Skoro w 2007 r. nastąpił spadek zadłużenia spółki w stosunku do roku 2006 i – jednocześnie - wzrost wynagrodzeń i zysku netto, to zachodziły warunki do przeznaczenia chociażby części tego zysku na wypłatę dywidendy, tym bardziej, że w poprzednich dwóch latach nie została ona wypłacona.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c., pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, bądź też o uchylenie tego orzeczenia i wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy przez uwzględnienie apelacji w całości.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej skarżąca podniosła zarzuty naruszenia art. 422 § 1 k.s.h. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że uchwała nr 13/2008 miała na celu pokrzywdzenie akcjonariusza oraz narusza dobre obyczaje, podczas gdy podejmowaniu tej uchwały nie towarzyszył zamiar obejmujący takie skutki a dobry obyczaj, który miała naruszyć zaskarżona uchwała, nie został przez Sąd Apelacyjny zdefiniowany.

Drugą podstawę kasacyjną skarżąca wypełniła zarzutami naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i przyjęcie, że uchwała nr 13/2008 miała na celu pokrzywdzenie akcjonariusza (powoda) oraz art.

328 § 2 k.p.c. przez brak wyraźnego zdefiniowania dobrego obyczaju naruszonego wymieniona uchwałą.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie na jego rzecz od pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty skierowane zostały przeciwko dokonanej przez Sąd Apelacyjny ocenie zasadności żądania uchylenia uchwały zgromadzenia akcjonariuszy pozwanej spółki, przeznaczającej wypracowany za 2007 r. zysk netto w kwocie 3.963.133,93 zł w całości na kapitał rezerwowy (nr 13/2008). W orzecznictwie trafnie zwrócono uwagę, że jakkolwiek decyzja o przeznaczeniu zysku na inne cele niż wypłata dywidendy pozostaje zasadniczo w sferze dyskrecyjnej władzy walnego zgromadzenia akcjonariuszy (art. 347 § 1 k.s.h.), to jednak skorzystanie z tego uprawnienia w konkretnym przypadku może podlegać kontroli sądu w następstwie wniesienia powództwa - na podstawie art. 422 § 1 k.s.h. - o uchylenie podjętej w tym przedmiocie uchwały. Prawo do udziału akcjonariusza w zysku rocznym jest jednym z najważniejszych uprawnień udziałowych akcjonariusza. Decyzja o zaniechaniu wypłaty dywidendy nie może zatem zostać podjęta w sposób dowolny. W szczególności nie może ona naruszać zasady równouprawnienia akcjonariuszy, ani też krzywdzić ich w inny sposób (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2004 r., I CK 537/03, OSNC 2004, nr 10, poz. 9). Skarżąca zapatrywania tego nie kwestionowała. Podjęła natomiast próbę podważenia prawidłowości oceny uchwały nr 13/2008 przez pryzmat przesłanek określonych w art. 422 § 1 k.s.h. Według skarżącej, Sąd Apelacyjny - uznając że uchwała ta miała na celu pokrzywdzenie akcjonariuszy mniejszościowych i pozostaje w sprzeczności z dobrymi obyczajami – naruszył art. 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c. oraz 422 § 1 k.s.h. Zarzuty te nie mogły jednak odnieść zamierzonego skutku.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów naruszenia wskazanych przepisów postępowania, należy przypomnieć, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów (art. 398¹ § 3 k.p.c.).

Uszło też uwagi skarżącej, że art. 328 § 2 k.p.c. odnosi się do uzasadnień sporządzanych przez sąd pierwszej instancji, a do uzasadnienia sądu odwoławczego znajduje zastosowanie odpowiednie. Prawidłowe sformułowanie zarzutu naruszenia tego przepisu przez sąd drugiej instancji wymaga więc przytoczenia także unormowania zawartego w art. 391 § 1 k.p.c., poprzez które art. 328 § 2 k.p.c. stosowany jest w postępowaniu odwoławczym.

Niezależnie od tego zauważyć należy, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, sporządzenie przez sąd drugiej instancji uzasadnienia w sposób nie odpowiadający stawianym mu wymaganiom może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy przedstawione w nim motywy rozstrzygnięcia nie pozwalają na przeprowadzenie kontroli kasacyjnej zaskarżonego orzeczenia; jedynie bowiem w takim wypadku uchybienie to może być - w świetle art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. - uznane za mogące mieć wpływ na wynik sprawy (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00, nie publ.; z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, nie publ.; z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, nie publ.; z dnia 9 marca 2006 r., I CSK 147/05, nie publ.; z dnia 27 marca 2008 r., III CSK 315/07).

Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącej, uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie jest dotknięte taką wadliwością. Sąd Apelacyjny w obszernym wywodzie zawartym na str. 10-12 uzasadnienia w sposób klarowny wyjaśnił, jakie okoliczności nakazują uznać uchwałę nr 13/2008 za krzywdzącą akcjonariuszy mniejszościowych oraz wskazują na jej sprzeczność z dobrymi obyczajami. Z wywodów tych wynika jednoznacznie, że przeznaczenie zysku netto za 2007 r. w całości na kapitał rezerwowy nie było obiektywnie uzasadnione, lecz stanowiło wyraz świadomej „polityki gospodarczej” akcjonariuszy większościowych dążących do zapewnienia wyłącznie sobie, jako pracownikom oraz członkom zarządu, korzyści z dobrej sytuacji ekonomicznej spółki. Uchwała powyższa trafnie została oceniona przez Sąd Apelacyjny jako krzywdząca akcjonariuszy mniejszościowych nie będących pracownikami spółki. Prawidłowo też Sąd ten uznał ją za sprzeczną z dobrymi obyczajami, gdyż uchwała ta nie uwzględniała w odpowiednim stopniu słuszných interesów tych akcjonariuszy.

W świetle powyższego, nie można podzielić zarzutów naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 422 § 1 k.s.h. przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, opartych na dowolnych twierdzeniach skarżącej, że w rozpoznawanej sprawie nie zostało wykazane naruszenie konkretnie określonego dobrego obyczaju, ani wystąpienie – łącznie z tą przesłanką - pokrzywdzenia akcjonariusza.

Dokonując oceny uchwały nr 13/2008 w płaszczyźnie w art. 422 § 1 k.s.h., Sąd Apelacyjny wskazał – nawiązując do poglądu Sądu Najwyższego, wyrażonego wyroku z dnia 16 kwietnia 2004 r., I CK 537/03 – iż uchwała walnego zgromadzenia akcjonariuszy może być uznana za krzywdzącą akcjonariusza zarówno wówczas, gdy cel pokrzywdzenia przyświecał podejmowaniu uchwały, jak i wtedy, gdy treść uchwały spowodowała, że jej wykonanie doprowadziło do pokrzywdzenia akcjonariusza. Z ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku wynika jednak, że w rozpoznawanej sprawie wystąpił pierwszy ze wskazanych przypadków. Okoliczność ta usprawiedliwiała uznanie zaskarżonej uchwały za krzywdzącą akcjonariuszy mniejszościowych bez potrzeby odwoływania się do przytoczonego poglądu. W istocie rzeczy Sąd Apelacyjny dokonał takiej właśnie oceny, gdyż w swoich wywodach wskazał wyraźnie na zamiar pokrzywdzenia akcjonariuszy towarzyszący podejmowaniu zaskarżonej uchwały. Zarzut naruszenia art. 422 § 1 k.s.h., skonstruowany na założeniu przeciwnym, okazał się więc chybiony.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.